

Näringslivets förutsättningar och innovation

2022-2027

Fastställt av regionfullmäktige

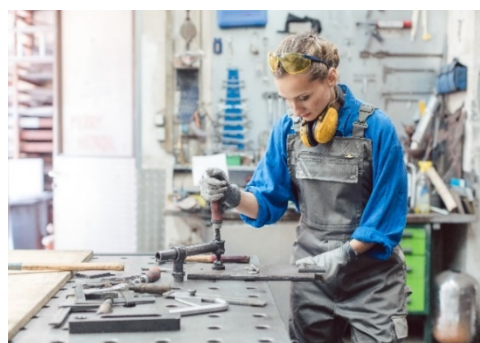
Framtagen av regionstyrelseförvaltningen

Datum [Beslut/Publiceringsdatum]

Gäller 2022-2027

Ärendenr RS 2020/827

Version [1.0]



Näringslivets förutsättningar och innovation

Genomförandeprogram för den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040

| | |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 1. Inledning | 3 |
| 2. Utgångspunkter för näringslivets förutsättningar och innovation | 4 |
| 2.1 Övergripande mål | 4 |
| 2.2 Programlogik | 5 |
| 2.3 Programmets mål till 2027 – en översikt | 6 |
| 3. Mål och insatsområden till 2027 per prioritering i Vårt Gotland 2040 | 6 |
| 3.1 Stärk och utveckla näringslivet | 7 |
| 3.1.1 Mål till 2027 | 7 |
| 3.1.2 Insatsområden | 8 |
| 3.2 Stimulera innovation och förnyelse | 10 |
| 3.2.1 Mål till 2027 | 11 |
| 3.2.2 Insatsområden | 13 |
| 3.3 Utveckla attraktionskraften | 15 |
| 3.3.1 Mål till 2027 | 15 |
| 3.3.2 Insatsområden | 17 |
| 3.4 Säkra kompetensen | 21 |
| 3.4.1 Mål till 2027 | 22 |
| 3.4.2 Insatsområden | 24 |
| 3.5 Stärk tillgängligheten (del av) | 25 |
| 3.5.1 Mål till 2027 | 26 |
| 3.5.2 Insatsområden | 26 |
| 3.6 Skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning (del av) | 27 |
| 3.6.1 Mål till 2027 | 28 |
| 3.6.2 Insatsområden | 29 |
| 4. Fördjupning – att arbeta med genomförandeprogram | 31 |
| 4.1 Tidsperspektiv för genomförandeprogrammet | 31 |
| 4.2 Vårt Gotland 2040 sätter de långsiktiga målen | 31 |
| 4.3 Ett samordnat genomförande är en del av det regionala utvecklingsansvaret | 32 |
| 4.4 Fokus på samhandling för att göra skillnad | 32 |
| 4.5 Hur ska genomförandeprogrammet användas? | 33 |
| 4.6 Ett utvecklat hållbarhetsarbete | 33 |
| 4.7 Arbetsformer och uppföljning | 34 |

1. Inledning

Den regionala utvecklingsstrategin för Gotland – *Vårt Gotland 2040* – består av en vision, tre övergripande mål, tolv effektmål och tio prioriteringar. Strategin antogs i februari 2021.

Genomförandeprogrammet tar ytterligare ett steg och preciserar mål på kort sikt och *gemensamma* insatsområden där Gotlands utvecklingsaktörer tillsammans behöver arbeta för att Gotland ska kunna nå målen som formulerats för 2040. Det handlar bildligt talat om ”spetsen” – insatsområden där ingen enskild aktör väntas ha kapacitet att göra hela arbetet. Insatsområdena som beskrivs är valda både för sin relevans och för att de kräver samhandling och kraftsamling.

Näringslivets förutsättningar och innovation beskriver insatsområden och mål inom följande prioriteringar i *Vårt Gotland 2040*:

- Stärk och utveckla näringslivet
- Stimulera innovation och förnyelse
- Utveckla attraktionskraften
- Säkra kompetensen
- Stärk tillgängligheten (del av)
- Skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning (del av)

Ytterligare två genomförandeprogram kopplade till *Vårt Gotland 2040* tas fram; programmet för *Klimat, miljö och energi* och programmet för *Social välfärd*. Dessa program formulerar på liknande sätt insatsområden inom sina programrelevanta prioriteringar. Det är viktigt att framhålla att effektmålen – som beskriver förändringen Gotland har genomgått 2040 jämfört med idag – inte enbart nås genom *ett* insatsområde. Flera insatsområden och även flera prioriteringar kan sikta mot samma mål. Det innebär att det finns korsvisa samband mellan de tre genomförandeprogrammen. Exempelvis kommer energi- och klimatomställningen kräva att både utbildningssektor och näringsliv utvecklas samtidigt som insatserna ger klimatnytta, stimulerar den lokala ekonomin och i det långa loppet ger en bättre livskvalitet för alla.

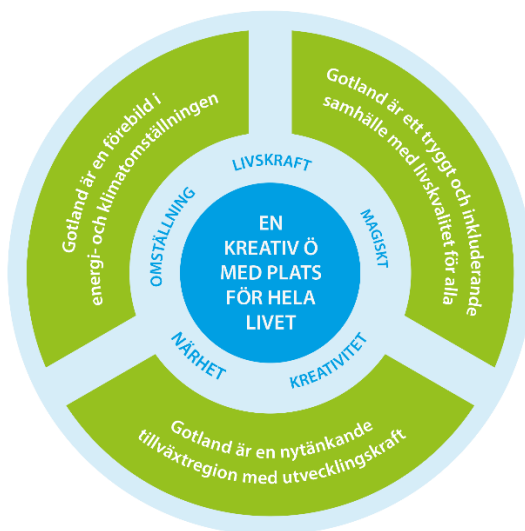
I rollen som regionalt utvecklingsansvarig aktör ska Region Gotland samordna det regionala utvecklingsarbetet i länet. Aktörer som förekommer i programmet är endast förslag på aktörer. Naturligtvis kan insatsområdena innefatta fler aktörer än de som är listade nedan. Alla aktörer som vill och kan arbeta i programmens riktning för att utveckla Gotland är lika viktiga, och varje aktör väljer naturligtvis ambitionsnivå. Både grundstenen i form av *Vårt Gotland 2040* och ”samhandlingsspetsen” i form av de tre genomförandeprogrammen har dock fördelen att vara politiska antagna, vilket ger dem en bred förankring i det gotländska samhället.

Hela avsnitt 4. utgörs av en fördjupande text kring det regionala utvecklingsuppdraget, genomförandeprogrammen, arbetsformer och uppföljning.

2. Utgångspunkter för näringslivets förutsättningar och innovation

2.1 Övergripande mål

Detta program tar sin huvudsakliga utgångspunkt i det övergripande målet *Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft*, men bidrar också till de två andra övergripande målen i Vårt Gotland 2040. Vision och mål i Vårt Gotland 2040 illustreras i en cirkel för att visa att målen ska ses som en helhet som tillsammans ger en hållbar regional utveckling och leder mot visionen. Även om de olika genomförandeprogrammen sätter fokus på olika delar, bidrar de till helheten.



Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft

På Gotland skapas tillväxt på ett balanserat sätt i nyttjandet av resurser. Företagsambeten är starka, näringslivet och universitetet blomstrar. Gotland är en mötesplats och här finns goda möjligheter att testa och förverkliga nya idéer. Samverkan, innovation och förnyelse ger företagen nya möjligheter och smarta välfärdstjänster utvecklas. Hela Gotland har en positiv utveckling och vi blir fler gotlänningar. Vi har bra förutsättningar för företagande, goda kommunikationer och boendemiljöer. Attraktionskraft, utbildning och matchning säkerställer kompetensförsörjningen.

(målbeskrivning i Vårt Gotland 2040)

För att definiera de tre övergripande målen innehåller *Vårt Gotland 2040* tolv effektmål som ska nås till 2040 samt tio prioriteringar som vägledning. Effektmålen är de önskvärda långsiktiga effekterna av utvecklingsinsatser det gotländska samhället gör idag och behöver göra fram till 2040. Alla mål och prioriteringar är ömsesidigt beroende av varandra, men i det här programmet gäller särskilt vad som ska göras till år 2027 för effektmålen 4-6 och 10-12.



2.2 Programlogik

Tabellen visar den övergripande programlogiken för genomförandeprogrammet.

| Prioriteringar (ger vägledande inriktning) | Insatsområden | Mål 2027 (mätbara, som leder mot effektmål 2040) | Effektmål 2040 | Övergripande mål 2040 |
|------------------------------------------------------|----------------------|------------------------------------------------------------|-------------------------|------------------------------|
| Vårt Gotland 2040 (RUS) | Genomförandeprogram | Genomförandeprogram | Vårt Gotland 2040 (RUS) | Vårt Gotland 2040 (RUS) |

Mål till 2027 och insatsområden tar sikte på identifierade gap mellan nuläge och önskat läge 2040. Det vill säga, vad behöver vi nå på kort sikt för att gå i riktning mot de långsiktiga målen? Vad är det som verkligen kan göra skillnad?

I genomförandeprogrammet sätts mål till 2027, med utgångspunkt i effektmålen för 2040. Dessa mål konkretiserar vad som behöver uppnås under programperioden för att skapa en förflyttning mot målen för 2040.

Prioriteringarna i Vårt Gotland 2040 ger vägledande inriktning för genomförandet. För varje prioritering har insatsområden identifierats som talar om vad vi gemensamt behöver göra med siktet inställt på målen för 2027. Insatsområden talar alltså om vad som ska göras. I några fall är insatsområden att betrakta som en avgränsad insats, men i de flesta fall som just områden där flera insatser kan behövas. Flera insatser kan bygga upp ett insatsområde. Varje insats kan ha en mängd aktiviteter, som genomförs under en följd av år och där olika aktörer kan ha ansvar för olika aktiviteter inom en insats.¹

¹ En aktör kan exempelvis vara utförare, en annan finansör och en tredje stå för kunskapskapitalet, etc.

2.3 Programmets mål till 2027 – en översikt

Här följer en översikt av mål till 2027 i genomförandeprogram för näringslivets förutsättningar och innovation. I följande avsnitt, som sorteras per prioritering i Vårt Gotland 2040, beskrivs mål och insatsområden ytterligare.

1. Fler gotländska företag är aktiva på en större marknad
2. Företag med utvecklingsambitioner har goda förutsättningar att hitta finansiering på Gotland
3. Näringslivsklimatet är bra och det finns goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag
4. Den regionala innovationskapaciteten är stärkt
5. Innovations- och klustersamverkan ökar mellan regionala och med nationella aktörer
6. Främjandeaktörer på Gotland ökar sin kompetens att leda innovationsprocesser
7. Det finns goda förutsättningar för hållbar platsutveckling i bygder över hela Gotland
8. Gotlands attraktionskraft är stärkt
9. Fler studenter från Uppsala Universitet Campus Gotland bor kvar på ön efter avslutad utbildning
10. Samarbete kring utbildnings- och kompetensfrågor sker i ett väl fungerande system
11. Gotländska arbetsgivare kan rekrytera personal med rätt kompetens
12. Validering, samt utbildning på olika nivåer som efterfrågas av arbetsgivare, erbjuds genom olika flexibla former och av flera olika utbildningsanordnare
13. Andel gymnasieexaminerade som påbörjat eftergymnasial utbildning inom 3 år efter gymnasiet ökar
14. Gotland placerar sig länsvis topp tre i landet när det gäller tillgänglighet och prestanda för såväl fasta som mobila nät för digital kommunikation
15. Minst 300 bostäder per år har i genomsnitt byggts på Gotland 2022–2027
16. Den genomsnittliga kötiden för en anvisad lägenhet inom respektive område (landet/norr, Visby, landet/söder) inom GotlandsHem har 2027 minskat med 25% jämfört med 2022

3. Mål och insatsområden till 2027 per prioritering i Vårt Gotland 2040

I avsnitten nedan följer, i tur och ordning, per prioritering:

- Mål för 2027 och deras koppling till effektmål för 2040
- Hur målen kan följas upp
- Vilka insatsområden som planeras
- Förslag på relevanta aktörer

3.1 Stärk och utveckla näringslivet

Gotlands breda näringsliv och starka företagsamhet utgör en vital del av öns mångfald och möjligheter. Goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag behövs för utveckling och tillväxt. Grön omställning, vidgade marknader, digitalisering och jämställdhet stärker möjligheterna.

I Vårt Gotland 2040 specificeras fem vägledande inriktningar för det fortsatta genomförandet:

- Förbättra förutsättningarna att starta, driva och utveckla företag
- Öka företagens möjligheter att nå en större marknad
- Driv på omställningen till hållbar, fossilfri tjänste- och varuproduktion
- Använd internationellt samarbete som katalysator
- Ta vara på digitaliseringen möjligheter

I genomförandeprogram för näringslivets förutsättningar och innovation fokuserar prioriteringen ”Stärk och utveckla näringslivet” på insatsområden och mål som tar utgångspunkt i Gotlands breda näringsliv och företagsamhet. Hit hör också utmaningar som rör näringslivets tillväxtvilja, internationalisering och företagsetablering.

3.1.1 Mål till 2027

► Fler gotländska företag är aktiva på en större marknad

Beskrivning

Gotländska företag har stor utvecklingspotential att verka på en större nationell och internationell marknad. Företagens tillväxtvilja, hållbara affärsmodeller, digitalisering, god tillgång till konkurrenskraftiga transporter, samverkan och kunskaphöjning är grundläggande faktorer för att nå en större marknad.

Effektmål 2040

- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

Uppföljning

Sker genom analys av nationella mätningar. Indikatorer:

- Varuexportvärde per invånare
- Antalet internationella gästnätter
- Nettoutveckling av företag

► Företag med utvecklingsambitioner har goda förutsättningar att hitta finansiering på Gotland

Beskrivning

Att hitta och erbjuda riskkapital på Gotland är en utmaning jämfört med storstadsregioner. För att öka möjligheterna så att fler företag kan accelerera uppskalning av affärsidéer och innovationer behövs åtgärder för att lokalt skapa en helhet i finansieringssystemet. En viktig del i arbetet framåt är etableringen och utvecklingen av Gotlands investerarnätverk.

Effektmål 2040

- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

Uppföljning

Återkommande analys av det finansiella systemet på Gotland. Indikatorer:

- Antal aktiva investerare i Gotlands investerarnätverk
- Antal startups (som genomgår summitprogram eller motsvarande program)
- Antal företag (med utvecklingsambitioner på Gotland) som mottar riskkapital

► Näringslivsklimatet är bra och det finns goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag

Beskrivning

Ett bra näringslivsklimat är en stor del i förutsättningarna för att starta, driva och utveckla företag på Gotland. Näringslivet på Gotland består av en stor andel små och medelstora företag. Ett bra näringslivsklimat kan bidra till att befintliga företag utvecklas och anställer fler, samtidigt som det kan locka fler större företag till Gotland. Näringslivsberedningen har enats om att jobba vidare med prioriteringarna inom *Handslaget* och därmed bidra till samverkan för ett bättre näringslivsklimat.²

Effektmål 2040

- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

Uppföljning

- Placering och aggregerat index avseende företagsklimatet (SKR och Svenskt näringsliv)
- Antal nystartade företag per 1 000 invånare (etableringsfrekvens)
- Nettoutveckling av företag över hela ön
- Överlevnadsgrad 3 år från nystartat företag

3.1.2 Insatsområden

² Samverkansformen Näringslivsberedningen, som är ett forum där näringslivsorganisationerna samverkar med det offentliga, har tagit fram en gemensam plan för åtaganden som ska skapa tillväxt på Gotland. Planen benämns *Handslaget*.

► **Stärk näringslivet genom satsningar på internationalisering, digitalisering, automatisering och hållbara affärsmodeller**

Beskrivning

Fokus för insatsområdet är att utveckla konkurrenskraften bland företag och få fler att nå en större marknad. Detta kräver riktade stödinsatser mot företag som har en tydlig tillväxtvilja och ambition att vara aktiva utanför den gotländska marknaden. Viktiga delar är:

- Beaktandet av hållbarhetsdimensioner som en del av sitt varumärke
- Digitalisering och automatisering för att effektivisera och stärka sin verksamhet
- Ökad kunskap och utbildning om hållbara affärsmodeller, använda extern finansiering, företagsstyrning/ledning samt digitalisering

I nuläget finns ett befintligt system för delar av detta, med aktörer som Almi Företagspartner Gotland och Science Park Gotland, där fokus framåt blir fortsatt samverkan samt identifiera nuläge och gap.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland

► **Utveckla det finansiella systemet så att kunskap och privat riskkapital matchar behoven och ökar tillväxttakten i startups och innovativa företag**

Beskrivning

Insatsen tar sin utgångspunkt i att utveckla det finansiella systemet. Syftet är att bidra till ökade möjligheter och tillväxttakt i startups och innovativa företag. Det är utmanande som företagare att hitta finansieringsalternativ och förstå vad de innebär. Genom ökad kunskap bland företagare om olika finansieringsmöjligheter och hur man förbereder sig, ökar möjligheten att matcha privat riskkapital med lokala behov och utmaningar på Gotland.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Almi Invest
- Investerarnätverket
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland

► **Utveckla samverkan inom det företagsfrämjande systemet och arbeta för ökad företagsetablering på Gotland**

Beskrivning

Gotland har ett brett utbud av organisationer och aktörer som påverkar och bidrar till företagsutveckling och främjande av näringslivet. Ett fortsatt viktigt insatsområde handlar om att vidareutveckla befintliga samverkansformer, stärka digital samverkan och arbeta för ökad företagsetablering på Gotland. Arbetet kan bland annat innebära att stärka nuvarande arbetsformer inom det företagsfrämjande systemet, samt informera och underlätta för företag att hitta ”rätt” i sin kontakt med företagsfrämjande aktörer.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Forum/råd (Tillväxtrådet, Näringslivsberedningen)
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland

► **Verka för ett gott näringslivsklimat på Gotland genom att utveckla samarbetet med handslaget och dess gemensamma åtaganden**

Beskrivning

Näringslivsklimatet på Gotland har utvecklingspotential. Samverkan och samhandling genom näringslivsberedningen, tillsammans med andra företagsfrämjande aktörer och myndigheter, är viktiga delar att fortsätta arbeta med. Det pågår ett bra arbete med prioriteringarna i handslaget inom näringslivsberedningen och detta behöver fortsätta prioriteras framåt.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Gotland Grönt Centrum
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Näringslivsberedningen
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tekniska förvaltningen)
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland

3.2 Stimulera innovation och förnyelse

I Vårt Gotland 2040 har prioriteringen ”Stimulera innovation och förnyelse” två inriktningar:

- Stärk innovationsförmågan i det gotländska samhället

- Utveckla konkurrenskraften genom smart specialisering

Ambitionen är att bygga vidare på befintliga styrkor inklusive de naturgivna förutsättningarna och traditionerna. Gotland har identifierat tre styrkeområden i Vårt Gotland 2040: besöksnäring, mat- och livsmedel, samt näringslivets energiomställning.

Vårt Gotland 2040 innehåller argumenten för Gotlands styrkeområden och knyter an till delstrategierna för mat- och livsmedel, besöksnäringen samt till Färdplan för energipilot Gotland och Territoriell omställningsplan för Gotland (FRO). Regionfullmäktige antog den 25 oktober [Strategi för smart specialisering i Gotlands län 2021 – 2027](#). Till strategin finns även en bilaga [Nuläge och analys till strategi för smart specialisering i Gotlands län 2021 till 2027](#).

Det finns många kopplingar mellan prioriteringen ”Stimulera innovation och förnyelse” till samtliga andra prioriteringar i Vårt Gotland 2040. Det som utmärker prioriteringen ”Stimulera innovation och förnyelse” är just innovation som drivkraft för en långsiktigt hållbar konkurrenskraft i näringslivet. För att lyckas förflytta Gotland i riktning mot de långsiktiga målen, behöver arbetet med att stimulera innovation och förnyelse fram till 2027 bygga på :

- Analys av specialiseringarnas behov av transformation/förändring, stödfunktioner och möjliggörare
- Kompetensutveckling hos främjandeaktörerna
- Metodutveckling för att stärka samverkan mellan företagens innovation och det akademiska systemet
- Samverkan med kompetenser belägna i andra regioner och internationalisering

3.2.1 Mål till 2027

► Den regionala innovationskapaciteten är stärkt

Beskrivning

Innovationer och nya lösningar är avgörande för fortsatt konkurrenskraft. Både smart specialisering och breddad syn på innovation behövs. Normen kring innovation behöver breddas så den inkluderar social innovation och hållbarhetsinnovation. Fler företag som kan ingå i inkubationsprocesser alternativt acceleratorprocesser behöver nås. En grund för att stärka innovationskapaciteten är en aktuell näringslivsanalys. Analys av transformationsbehov, stödfunktioner och möjliggörare inleddes 2022 i samarbete med Småland och Öarna.

Effektmål 2040

- Ett klimatneutralt Gotland
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- Ett energisystem baserat på förnybar energi

Uppföljning

- Innovationsindex Reglab (nollmätning 2021)
- Antal S3-projektsamarbeten som bidrar till att hantera Gotlands systemutmaningar

► Innovations- och klustersamverkan ökar mellan regionala och med nationella aktörer

Beskrivning

Samverkanskompetens i det innovations- och företagsfrämjande systemet behöver stärkas. För att stärka kunskapsnivån i näringslivet är det viktigt med långsiktiga satsningar på nätverk, kluster och innovationsmiljöer, särskilt kopplade till Gotlands styrkeområden inom smart specialisering. Behov finns av miljöer med internationell konkurrenskraft, där akademins och näringslivets styrkeområden matchas, enligt principen om smart specialisering. Arbetet omfattar kompetensutveckling hos främjandeaktörer, metodutveckling för att stärka innovationssamverkan regionalt och med innovationskompetens i andra regioner, nationellt och internationellt.

Effektmål 2040

- Ett klimatneutralt Gotland
- Ett energisystem baserat på förnybar energi
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

- Innovationsindex Reglab (nollmätning 2021)
- Antal piloter med koppling till ett av/eller flera styrkeområden som har säkrat finansiering och/eller påbörjats

► Främjandeaktörer på Gotland ökar sin kompetens att leda innovationsprocesser

Beskrivning

Det innovations- och företagsfrämjande systemet på Gotland behöver stärka sin kompetens för att framtidssäkra stödfunktioner och utveckla erbjudanden till företag. Företagens tillgänglighet till kompetens och expertis som inte finns på Gotland behöver öka, exempelvis för specialisering och omställning för en långsiktigt hållbar tillväxt inom identifierade kunskapsområden.

Effektmål 2040

- Ett klimatneutralt Gotland
- Ett energisystem baserat på förnybar energi
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

- Innovationsindex Reglab (nollmätning 2021)
- Antal piloter med koppling till ett av/eller flera styrkeområden som har säkrat finansiering och/eller påbörjats

3.2.2 Insatsområden

► Stärk produkt-, process- och varumärkesutveckling kopplat till hållbara livsmedel och matupplevelser

Beskrivning

Omfattar samtliga strategiska inriktningar inom *Regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland*, med fokus på ökade förädlingsvärden på tjänster och produkter samt utveckling av lokala värdekedjor genom; små-, mellan- och storskaliga aktörers samskapande och kunskapsdelning; cirkuläreconomiska produktions- och affärsmodeller; innovation och testbäddar med nya grödor, odlingsmetoder och djurhållning i hållbara systemperspektiv.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Gotland Convention Bureau
- Gotland Grönt Centrum
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Hushållningssällskapet
- Lantbrukarnas Riksförbund
- Lokomotivföretag inom styrkeområdet³
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tekniska förvaltningen)
- Science Park Gotland
- Styrgruppen för den regionala mat- och livsmedelsstrategin
- Sveriges Lantbruksuniversitet
- Tillväxt Gotland
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► Stärk destinationsutvecklingen och upplevelser inom besöksnäringen kopplat till gotländska autentiska värden

³ Ett lokomotivföretag kännetecknas av dess centrala roll på en geografisk plats eller som lokomotiv i en värdekedja. Lokomotivföretaget har lokala leverantörer och kan driva regional utveckling och innovation framåt som "glocal" aktör; både mot större, ofta globala marknader och som utvecklingsstöd åt lokala små- och mellanskaliga leverantörer i produktionsleden. Exempel på gotländska lokomotivföretag, inom området mat och livsmedel, är Protos, Arla, Foodmark, Lantmännen med flera.

Beskrivning

Omfattar samtliga strategiska inriktningar i *Regional besöksnäringstrategi för Gotland*. Fokus framåt kommer att ligga på en destinationsutveckling för ökade autentiska upplevelsevärden, vilket omfattar bland annat natur, kultur, outdoor, samt mat- och dryck.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Destination Gotland
- Gotland Convention Bureau
- Gotland Grönt Centrum/Matbyrå
- Gotlands Förenade Besöksnäring
- Gotlands museum
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tekniska förvaltningen)
- RF SISU Gotland
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► Accelerera näringslivets energiomställning, vara en föregångare i att anpassa teknik och implementera det i det gotländska näringslivet, samt leda utvecklingen inom mineralindustrin mot klimatneutral cement

Beskrivning

Omfattar energiförsörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet, men med fokus på samverkan för en smart och effektiv implementering av teknik utifrån behov på Gotland; med beaktande av Gotlands bidrag till Sveriges och Europas energiomställning och behov av klimatneutral cement. Sveriges och omvärldens behov av klimatneutral cement kommer också att påverka energiomställningen på Gotland.

Förslag på aktörer

- Cementa AB
- Energicentrum Gotland
- Energimyndigheten
- Gotlands Energi AB (GEAB)
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Lokomotivföretag
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Tekniska förvaltningen)

- Science Park Gotland
- Sveriges Lantbruksuniversitet
- Uppsala Universitet Campus Gotland
- Vattenfall AB

► **Benchmarking och internationella samarbeten**

Beskrivning

Ett viktigt fokus framåt är att nyttja medlemskapen i Region Gotlands prioriterade internationella nätverk för omvärldsbevakning, lärande och projektsamarbeten inom Gotlands styrkeområden. Genomförande av lär- och granskningsutbyten med relevanta peer regions. Ta tillvara OECD-studiens rekommendationer för stärkt innovationssamverkan. Exportfrämjande insatser behövs direkt mot företag genom främjarorganisationer, nationella satsningar samt stärkt tillgänglighet till expertkunskap inom internationalisering.

Förslag på aktörer

- Samma som i föregående insatsområden.

3.3 Utveckla attraktionskraften

Prioriteringen ”Utveckla attraktionskraften” handlar om att behålla den befolkning som redan bor på ön och att attrahera inflyttare. Gotland ska vara en attraktiv plats att bo, leva och verka på, vilket knyter an till faktiska attribut och samhällsstrukturer samt hur de kommuniceras. Det handlar om en mängd faktorer, där arbete- och karriärmöjligheter, kommunikationer, bostäder och boendemiljöer, välfärd, fritids- och kulturliv, service och natur är några.

Att stimulera och stärka engagemanget och utvecklingskraften i Gotlands alla bygder och att fortsätta arbeta för en hållbar platsutveckling över hela ön är också avgörande. Möjligheterna att vara en del av den starka entreprenörsanda som råder på Gotland skall utvecklas och göras känt hos fler. Att mäta utvecklingen i attityd till Gotland och vara lyhörda för utvecklingen blir en nyckel i att utveckla attraktionskraften över tid.

I Vårt Gotland 2040 specificeras tre vägledande inriktningar för det fortsatta genomförandet:

- Stärk Gotlands attraktivitetskapande faktorer
- Stärk kunskap och kommunikation om Gotlands attraktivitet
- Få fler studenter till Gotland och att flera stannar kvar på Gotland efter avslutad utbildning

3.3.1 Mål till 2027

► Det finns goda förutsättningar för hållbar platsutveckling i bygder över hela Gotland

Beskrivning

Det finns idag många aktörer som arbetar med och för en hållbar platsutveckling på såväl lokal som regional nivå. Befolkningen är spridd över hela ön, engagemanget för sin plats är starkt och tillgången till kommersiell service är god. Samtidigt finns det utmaningar kring minskad bofast befolkning samt att en åldrande befolkning dominerar i vissa bygder. Det finns en känsla av obalans när det gäller det geografiska perspektivet, vilket kan beskrivas som en klyfta mellan land och stad.

Under perioden 2022-2027 behöver fokus vara på att skapa goda förutsättningar för en hållbar platsutveckling i bygder över hela Gotland. Det kan innebära kunskapsutveckling kring landsbygdspolitik och landsbygdsutveckling, ökade kontaktytor mellan utvecklingsaktörer samt att bygder arbetar systematiskt med lokala utvecklingsplaner och smarta landsbygdsstrategier. Det finns behov av att sätta det geografiska perspektivet i ett strategiskt sammanhang och att arbeta för minskad polarisering.

Effektmål 2040

- En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

Uppföljning

Detta mål behöver följas upp och mätas på olika sätt, med såväl kvantitativa och kvalitativa metoder. Indikatorer:

- Befolkningsutveckling i bygder
- Tillgänglighet till kommersiell service
- Antal genomförda utvecklingsprojekt (inkluderar Leader Gute)
- Antal framtagna lokala utvecklingsplaner och smarta landsbygdsstrategier
- Antal genomförda; ”92 möjlig-heter”, Forum för landsbygdsutveckling, Förbättringsdialoger, etc.
- Antal insatser för stärkt platsutveckling och serviceutveckling i tätorter/handelsorter

► Gotlands attraktionskraft är stärkt

Beskrivning

Attraktionskraft bygger på såväl de faktiska attributen som på bilden av Gotland. Att utveckla de faktiska attributen som bidrar till att Gotland är en attraktiv plats att bo, leva och verka på, samt att driva företag på och besöka är ett ständigt pågående arbete. Med demografiska utmaningar i framtiden, blir ett medvetet och långsiktigt arbete med attraktionskraften än viktigare. Även bilden av Gotland, varumärket, behöver utvecklas i samklang med attributen.

En nysatsning på Gotlands varumärke har genomförts där bo, leva och verka har fått en mer central roll än tidigare. Detta ger nya möjligheter för utvecklingen av synen på Gotland. Ökad samverkan i arbetet att stärka bilden av Gotland är avgörande för att skapa en långsiktig utveckling av varumärket.

Effektmål 2040

- En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor
- God utbildningsnivå och goda förutsättningar för livslångt lärande
- God tillgänglighet och hållbara kommunikationer
- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

Målet behöver följas upp kontinuerligt under programperioden, med ett visst intervall. Indikatorer (urval från tidigare varumärkesmätning):

- Gotland är ett attraktivt resmål året runt
- Gotland är en attraktiv plats att bo permanent
- Gotland är levande året runt

► Fler studenter från Uppsala Universitet Campus Gotland bor kvar på ön efter avslutad utbildning

Beskrivning

Studenter på Gotland är potentiella framtida gotlänningar och särskilt viktiga inom yrken där det råder arbetskraftbrist och behov av kompetenser för hållbar omställning. Att etablera kontakt med arbetsgivare under studietiden, samt säkra tillgången till en bostad, är två viktiga pusselbitar för att få fler studenter stanna kvar efter avslutad utbildning.

Effektmål 2040

- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

Årlig uppföljning som sker i samverkan med Uppsala Universitet Campus Gotland. Indikator:

- Andelen studenter vid UUCG som bor kvar på Gotland 3 år efter avslutad examen

3.3.2 Insatsområden

► Stimulera och stärka lokalt engagemang och kapacitetsbyggande inom ramen för landsbygdsutveckling och platsutveckling

Beskrivning

Insatsområdet handlar om att stimulera och stärka engagemanget och utvecklingskraften i Gotlands alla bygder och att fortsätta arbeta för en hållbar platsutveckling över hela ön. Det handlar om att utveckla och implementera arbetssätt för att långsiktigt och systematiskt arbeta med landsbygdsutveckling. En ökad kunskapsutveckling kring landsbygds politik och landsbygdsutveckling är avgörande för utveckling av livskraftiga landsbygder. Det handlar även om ett systematiskt arbete med lokala utvecklingsplaner och/eller smarta landsbygdsstrategier som metod för att hantera lokala utvecklingssträvanden.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Coompanion Gotland
- Gotlands Förenade Besöksnäring
- Gotland Grönt Centrum/Matbyrå
- Gotlands handel
- Gotlands läns hembygdsförbund
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Hela Sverige ska leva, Gotland
- Lantbrukarnas Riksförbund Gotland
- Leader Gute
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Region Gotland (samtliga förvaltningar)
- RF-SISU Gotland
- Science Park Gotland
- Studieförbunden
- Svenska Kyrkan
- Tillväxt Gotland
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► Stärka strukturer för kommersiell service

Beskrivning

Insatsområdet handlar om att utveckla tillgängligheten till kommersiell service över hela ön. Det innebär även att öka synligheten för den kommersiella service som en viktig del av hållbar platsutveckling.

Förslag på aktörer

- Gotlands handel
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Hela Sverige ska leva
- Leader Gute
- Lantbrukarnas Riksförbund Gotland

- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Tillväxt Gotland

► **Utveckla och stärk attribut och bild av Gotland som en plats att bo, leva och verka för potentiella inflyttare samt strukturer för nyinflyttade att bli en del av det gotländska samhället och bo kvar**

Beskrivning:

Att utveckla viktiga attribut för att Gotland ska vara en attraktiv plats att bo på för såväl gotlänningar som potentiella inflyttare är en förutsättning för att kunna stärka bilden av detsamma. Att ta tillvara på de som valt att flytta hit och stärka strukturer som gör att de inkluderas i det gotländska samhället på sina egna villkor är också en viktig del för att de som väljer att flytta hit ska stanna på lång sikt. Insatsområdet inkluderar även studenter på Uppsala Universitet Campus Gotland.

Förslag på aktörer

- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Region Gotland (Regionsstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen)
- RF-SISU Gotland
- Studentkåren Rindi
- Studieförbunden
- Svenska Kyrkan
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► **Utveckla och stärk bilden av Gotland som en attraktiv universitetsö**

Beskrivning

Arbeta för att stärka bilden nationellt att Gotland är en attraktiv universitetsö med relevanta utbildnings- och forskarprogram.

Förslag på aktörer

- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Studentkåren Rindi
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► **Stärka bilden av Gotlands attraktiva arbetsmarknad och som en kreativ plats starta och driva företag på**

Beskrivning

Kommunicera att Gotland har en attraktiv arbetsmarknad genom gemensamma aktiviteter för att visa en varierad arbetsmarknad med året-runt jobb. Sprida kunskap om det företagsfrämjande systemet för att stärka bilden av en plats för företagande och entreprenörskap

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen)
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland

► Stärk bilden av Gotland som exportregion av livsmedel och måltidsupplevelser

Beskrivning

Gotlands styrkeområden har stor potential att vara hävstänger åt varandra i regionens kommunikationsarbete. Besöksnäringen skapar skyltfönster för gotländska matupplevelser som växlar upp livsmedelsproducenternas tillgång till nya kunder och marknader, vilket i sin tur återskapar nya reseanledningar inom måltidsturism. Dessa cirkulära synergier stärker regionens konkurrens- och attraktionskraft och medverkar till att förädlingsvärdet av näringslivets varor och tjänster ökar i takt med att axelsäsongerna fylls av aktivitet. Bilden av Gotland som matregion är förhållandevis okänd, trots stark produktionskapacitet, och därför behöver den kommuniceras med och ladda destinationsvarumärket.

Förslag på aktörer

- Blått Centrum Gotland
- Destination Gotland
- Gotland Grönt Centrum/Matbyrå
- Gotlands Förenade Besöksnäring
- Gotlands gröna, blå och gastronomiska näringsliv
- Lantbrukarnas Riksförbund Gotland
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Sveriges Lantbruksuniversitet
- Tillväxt Gotland
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► Utveckla upplevelser och besöksanledningar året runt på hela Gotland

Beskrivning

Gotland är ett av Sveriges mest attraktiva resmål under några sommarveckor på sommaren. För att driva en hållbar tillväxt inom ett av våra styrkeområden, behöver vi ta tillvara på

och utveckla de värden som finns inom natur, kultur, kulturarv och världsarv för att stärka hela Gotland, hela året.

Förslag på aktörer

- Gotlands Förenade Besöksnäring
- Gotland Grönt Centrum/Matbyrå
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Hela Sverige ska leva
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknikförvaltningen)
- RF-SISU Gotland
- Science Park Gotland
- Tillväxt Gotland
- Uppsala Universitet Campus Gotland

► Stärka kunskap och insikt om hur det gotländska varumärket utvecklas

Beskrivning

Varumärke och attraktionskraft är en långsiktig utveckling som kräver gemensamma krafter. Att ha en djup förståelse för hur bilden av Gotland utvecklas är en förutsättning för att kunna arbeta medvetet och långsiktigt i samverkan för att stärka Gotlands attraktionskraft.

Förslag på aktörer

- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)

3.4 Säkra kompetensen

God kompetensförsörjning, att kunna rekrytera rätt kompetens, är av största vikt för Gotlands utveckling. Grunden läggs med god kvalitet i hela utbildningskedjan, från förskola till universitet. Snabba förändringar och behov av omställning ställer krav på förmåga till förnyelse och livslångt lärande. Tillgång till god utbildning och bildning på alla nivåer behövs liksom matchning mot arbetsmarknadens behov. Det är också av yttersta vikt att allas kompetens tas tillvara. I Vårt Gotland 2040 specificeras fyra vägledande inriktningar för det fortsatta genomförandet:

- Ge alla ungdomar möjlighet att fullfölja gymnasiet med godkända betyg
- Få fler gotlänningar att välja eftergymnasial utbildning
- Matcha arbetsmarknadens behov, såväl inom näringslivet som i offentlig sektor
- Skapa en jämställd, inkluderande arbetsmarknad och ett hållbart arbetsliv.

3.4.1 Mål till 2027

► **Samarbete kring utbildnings- och kompetensfrågor sker i ett väl fungerande system**

Beskrivning

Samarbete kring utbildnings- och kompetensfrågor har under tidigare år drivits av flera, mer eller mindre väl definierade, konstellationer så som Kompetensplattformen. Detta samarbete måste stärkas och definieras i form av ett kompetensråd som präglas av förankring, legitimitet och långsiktighet.

Effektmål 2040

- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven
- God utbildningsnivå och goda förutsättningar för livslångt lärande
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

Årlig kvalitativ mätning, med olika indikatorer, genomförs – hur upplever samverkansparterna att samarbetet fungerar? Mätningar kan också ske i form av indikatorer som mäter resultatet av vad vi förväntar oss att samarbetet ska leda till, t ex:

- Ökat antal praktikplatser
- Ökad kunskap om breddad rekrytering
- Ökat nyttjande av RAK (rätt använd kompetens)
- Ökat antal godkända YH-utbildningar

► **Gotländska arbetsgivare kan rekrytera personal med rätt kompetens**

Beskrivning

En väl fungerande kompetensförsörjning är helt avgörande näringslivets och offentlig sektors varaktighet och tillväxt. Idag uttrycker både privata och offentliga arbetsgivare att de saknar matchad kompetens att anställa. Problemet är mångbottnat. Utbildningsdimensionering och utbildningsutbud matchas inte mot kompetensbehov. Arbetsgivare har en för snäv uppfattning kring kompetensen de önskar. Arbetsmarknadsinsatser är i stor utsträckning organisationscentrerade, och inte personcentrerade.

Effektmål 2040

- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

Uppföljning sker genom analys av samverkan mellan skola och arbetsliv – hur är arbetsgivare involverade i olika utbildningar? Analys för att se förändringar av

dimensionering och utbildningsutbud på gymnasieskolan behöver även genomföras.

Indikatorer:

- Antal utbildningar som finns
- Antal eleverna som får en matchad anställning efter utbildningen
- Antal projekt som pågår inom området

► Validering, samt utbildning på olika nivåer som efterfrågas av arbetsgivare, erbjuds genom olika flexibla former och av flera olika utbildningsanordnare

Beskrivning

Validering är ett effektivt verktyg för att på kort tid stärka och/eller vidimera kompetens hos individer i utbildning eller i anställning. Kunskapen om validering och dess möjligheter är relativt låg och behöver stärkas hos beslutsfattare, tjänstepersoner, arbetsgivare och potentiella validanter.

Effektmål 2040

- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- God utbildningsnivå och goda förutsättningar för livslångt lärande

Uppföljning

Uppföljningen sker genom kontinuerlig kvantitativ mätning som även behöver kompletteras med att analysera branschområden där validering nyttjats och förankringsinsatser för att stärka kunskaper genomförts. Indikatorer:

- Antal företag som nyttjat validering
- Antal validerade individer

► Andel gymnasieexaminerade som påbörjat eftergymnasial utbildning inom 3 år efter gymnasiet ökar

Beskrivning

Att kunna påbörja eftergymnasial utbildning tar avstamp i en rad olika förutsättningar. För att kunna tillgodose den kunskap och de värden som skolan förmedlar behöver en känna sig trygg i skolan. Data från 2020 visar att en av fem elever tyvärr inte gör det. Andelen gymnasieelever med examen inom 4 år är fortfarande låg. Det är också skillnader mellan män (2021 – 68,5%) och kvinnor (2021 – 70,1%). Gällande andelen ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller som studerar 2 år efter avslutad gymnasieexamen så tillhör Gotland kvartilen med lägst nivå.

Effektmål 2040

God utbildningsnivå och goda förutsättningar för livslångt lärande

Uppföljning

Uppföljning sker genom kvantitativ och kvalitativ metod. En kvalitativ metod används för att komplettera och bredda förståelsen för resultatet av nedanstående indikatorer. Alla mätningar ska delas upp per kön. Indikatorer:

- Andelen elever i åk 9 som känner sig trygga i skolan
- Andelen gymnasieelever med examen inom 4 år
- Andelen ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller som studerar 2 år efter avslutad gymnasieexamen
- Andelen ungdomar som påbörjar eftergymnasial utbildning

3.4.2 Insatsområden

► I samverkan med utvecklingsaktörer driva ett väl fungerande kompetensråd

Beskrivning

För att nå framgång inom området kompetensförsörjning behövs en bred förankrad infrastruktur kring informationsspridning, kommunikation, uppföljning och utvärdering. Detta kan endast uppnås genom styrning i samverkan. Involverade aktörer behöver ha gemensamma målbilder kring var vi ska. Sen behöver de ta arbetet till sina egna organisationer och omvandla gemensamma mål till organisationsmål. Ett arbete inom ett kompetensråd behöver kretsa kring långsiktighet, hållbarhet, systematik och effektivitet.

Förslag på aktörer

- Arbetsförmedlingen
- Fackliga organisationer
- Fenomenalen
- Gutegymnasiet
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Offentliga och privata arbetsgivare
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen)
- Studieförbunden
- Uppsala Universitet Campus Gotland
- Yrkesakademin

► Ta fram kunskapsunderlag för ett väl fungerande regionalt kompetensförsörjningsarbete

Beskrivning

Uppföljning, utvärdering, analys och lärande är grundläggande byggstenar för ett hållbart och långsiktigt systematiskt kvalitetsarbete. Gemensamma mål och organisationernas mål behöver ta avstamp i kunskapsunderlag som är korrekta och omfattande.

Förslag på aktörer

- Arbetsförmedlingen
- Fackliga organisationer
- Fenomenalen
- Gotland Grönt Centrum
- Gutegymnaset
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Offentliga och privata arbetsgivare
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen)
- Studieförbunden
- Uppsala Universitet Campus Gotland
- Yrkesakademin

► Skapa förutsättningar för en inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

Beskrivning

Gotland har en begränsad arbetsmarknad där problemen med att attrahera kompetens utanför Gotlands gränser är uppenbara. Samtidigt har Gotland en relativt stor mängd individer som av olika skäl står utanför arbetsmarknaden.

Privata och offentliga arbetsgivare behöver omvärdera synen på kompetens så att den även inkluderar det vi idag inte uppfattar som kompetenta individer. I detta arbete är det av yttersta vikt att gå från en organisationscentrerad arbetsmarknad till en personcentrerad arbetsmarknad. Arkitekterna på arbetsmarknaden behöver således samlas kring individen, och att individen inte hoppar runt mellan olika organisationer.

Förslag på aktörer

- Arbetsförmedlingen
- Offentliga och privata arbetsgivare
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen)
- Studieförbunden

3.5 Stärk tillgängligheten (del av)

För människors möjligheter att resa, transportera varor och använda tjänster är tillgången till väl fungerande kommunikationssystem, fysiska och digitala, avgörande. Det gäller transportererna till, från och på Gotland. De är också viktiga för att andra funktioner i samhället ska fungera. Ö-läget gör förbindelserna med omvärlden till en nyckelfråga. Samtidigt finns stora utmaningar när fossila drivmedel ska fasas ut och klimatmålen ska nås.

Prioriteringen *Stärk tillgängligheten* har i den regionala utvecklingsstrategin följande fyra inriktningar:

- Utveckla hållbara och fossilfria transportsystem
- Utveckla Gotlands förbindelser med omvärlden
- Öka framkomligheten och trafiksäkerheten på Gotlands vägar
- Säkerställ Gotlands tillgång till digital infrastruktur

I detta program ligger fokus på den sista inriktningen ”Säkerställ Gotlands tillgång till digital infrastruktur”. Övriga inriktningar under denna prioritering behandlas i programmet för klimat, miljö och energi.

3.5.1 Mål till 2027

► **Gotland placerar sig länsvis topp tre i landet när det gäller tillgänglighet och prestanda för såväl fasta som mobila nät för digital kommunikation**

Beskrivning

För att nå målet krävs att Gotland är öppet för den tekniska utvecklingen och arbetar aktivt för att bibehålla hög tillgänglighet och prestanda inom den hårda digitala infrastrukturen. I begreppet ”prestanda” ligger också robusthet och säkerhet.

Effektmål 2040

- God tillgänglighet och hållbara kommunikationer
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- God beredskap och god förmåga att hantera samhällsstörningar

Uppföljning

Mäts genom ett antal kvalitetsmått för nätstandard och nätaccess vilket resulterar i en nationell ranking.

3.5.2 Insatsområden

► **Fortsatt utveckling av näten för fast och mobil digital kommunikation på Gotland**

Beskrivning

Inom IT-området ligger inriktningen på att fortsätta utveckla nätinfrastrukturen för både fast och mobil digital kommunikation. En insats som ytterligare skulle förbättra Gotlands robusthet är att etablera en kopplingspunkt som kan vända den digitala trafiken (åtminstone mejl och telefoni) inom ön för att lokal kommunikation skall kunna upprätthållas även om Gotland blir avskuret från fastlandet.

Förslag på aktörer

- Fiberföreningar

- Gotlands Energi AB (GEAB)
- Marknadsaktörer/operatörer inom fast och mobil digital kommunikation (inkl. Terracom AB)
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Post- och telestyrelsen
- Teknikföretag
- Utvecklare

► Skapa förutsättningar för stärkt digital tjänsteutveckling genom vidareutveckling av mjuk infrastruktur

Beskrivning

Mjuk infrastruktur är tillsammans med robust bredbandsinfrastruktur förutsättningar för en stärkt digital kommunikation, stärkt konkurrenskraft och för att möjliggöra effektiviseringsvinster. Digitalt informationsutbyte kräver bland annat gemensamma standarder, begreppsmodeller och trafikhantering. Insatsområdet bidrar till att stärka Gotland i positionen som en digitalt tillgänglig plats.

Förslag på aktörer

- Almi Företagspartner Gotland
- Post- och telestyrelsen
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen)
- Science Park Gotland
- Tillväxtverket
- Uppsala Universitet Campus Gotland

3.6 Skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning (del av)

Bostadsplanering handlar om att analysera och bedöma vilka förändringar som behövs i bostadsbeståndet till följd av demografins förändringar och hur krav och önskemål från befolkningen förväntas utvecklas. Att följa och analysera hur detta förändras över tid är en nyckelfråga för att nå många av de viktiga målen i samhällsplaneringen och något som måste ske kontinuerligt.

För att möjliggöra en fortsatt positiv tillväxt för Gotland måste åtgärder vidtagas som kan bidra till att utveckla de bostäder som efterfrågas och att detta sker i syfte att skapa goda boendemiljöer för alla. En väl fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för att skapa ett attraktivt och långsiktigt hållbart Gotland, såväl ur ett ekonomiskt som ur ett socialt och miljömässigt hållbart perspektiv. Det gäller inte enbart att bygga bostäder, utan det handlar om att bygga samhällen. En hållbar samhällsplanering handlar, förutom om fysiska strukturer, även om sociala aspekter som livsstil, hälsa, rörelsemönster, ekonomiska förutsättningar samt delaktighet i att påverka sin livsmiljö.

Prioriteringen *Skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning* har i den regionala utvecklingsstrategin följande tre inriktningar:

- Skapa förutsättningar för ett varierat utbud av bostäder för alla
- Utveckla attraktiva och väl gestaltade bostäder och boendemiljöer
- Verka för en resurseffektiv bebyggelse

3.6.1 Mål till 2027

► **Minst 300 bostäder per år har i genomsnitt byggts på Gotland 2022–2027**

Beskrivning

En utgångspunkt för att bygga bostäder på rätt plats och vid rätt tillfälle är att det finns mark som är planlagd för ändamålet. Redan planlagd mark kortar ledtider i byggprojekt, då det är tidsmässigt en lång process att ta fram en ny detaljplan. Planlagd mark för bostäder är en begränsad resurs och måste därför säkerställas. Den permanenta befolkningen behöver öka över hela Gotland. Det behöver byggas bostäder som genomsnittsgotlänningen har råd med, och för att öka och stärka bostadsbyggandet på landsbygder krävs stimulans.

Effektmål 2040

- En god, jämlik och jämställd hälsa
- En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

Uppföljningen sker genom kontinuerlig analys av indikatorer som mäter antal bostäder som byggts och är inflyttningsklara. Viktigt räkna faktiskt antal bostäder, inte startbesked för byggprojekt. Viktigt att mäta bostäder som produceras för permanent boende, inte för fritidsboende. Indikator:

- Antal byggda bostäder/lägenheter av olika kategorier

► **Den genomsnittliga kötiden för en anvisad lägenhet inom respektive område (landet/norr, Visby, landet/söder) inom GotlandsHem har 2027 minskat med 25% jämfört med 2022**

Beskrivning

Kötiden för en hyresrätt är oacceptabelt lång i de flesta orter på Gotland, men framför allt för den som söker en hyreslägenhet i Visby med omnejd. Det finns en stor efterfrågan på hyresbostäder, samtidigt som många aktörer väljer bort denna bostadsform vid tillskapande av nya bostadsområden till förmån för mer ekonomiskt lukrativa alternativ.

Detta gör det än mer viktigt att säkerställa tillskapandet av ett tillräckligt antal hyresrätter. Ett av de absolut säkraste instrumenten en kommun har är det allmännyttiga

bostadsbolaget och här behövs tydliga ägardirektiv som styr mot kommunens bostadspolitiska mål. I en del kommuner är tomträtt en vanlig upplåtelseform för att säkra tillskapandet av hyresrätter, något som även bör vara ett instrument som Region Gotland kan använda.

Effekt mål 2040

- En god, jämlik och jämställd hälsa
- En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor
- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

Uppföljning

Årlig kvalitativ mätning, med olika indikatorer, genomförs. Mätningar sker i samverkan med Gotlandshem:

- Den genomsnittliga kötiden för en anvisad lägenhet inom respektive område (landet/norr, Visby, landet/söder) inom GotlandsHem har 2027 minskat med 25% jämfört med 2022

3.6.2 Insatsområden

► Säkerställ tillgången till planlagd mark för bostadsändamål över hela Gotland

Beskrivning

För att ett ökat bostadsbyggande ska kunna bli verklighet är det av största vikt att planläggning av mark sker på de platser där det är lämpligt och där bostäder efterfrågas. Här vilar ett stort ansvar på Region Gotland som med sitt planmonopol är den part som tillser att planerna slutligt antas och att byggandet kan genomföras. Inte minst finns det stora möjligheter och förhoppningar på den nya beslutade samhällsbyggnadsprocessen med samverkan över nämnds- och förvaltningsgränser. Det finns också stora fördelar med att organisera en tätare dialog och en förbättrad samverkan mellan parterna på marknaden.

Förslag på aktörer

- GotlandsHem
- Privata bostadsbyggare och förvaltare
- Privata markägare
- Region Gotland (Regionstyrelse-förvaltningen, Teknikförvaltningen, Samhällsbyggandsförvaltningen)

► "Matchning"; det måste byggas rätt bostäder som efterfrågas utifrån ett behov för de som ska bo där

Beskrivning

I den årliga bostadsmarknadsenkäten som genomförs av Boverket bedöms länets bostadsmarknad som helhet vara i obalans samt att det råder fortsatt brist på bostäder i framför allt Visby. Bostadsefterfrågan bedöms vara stor för alla typer av bostäder och till stor del koncentrerad till Visby. Att fokus ligger på Visby beror huvudsakligen på den lokala arbetsmarknaden, närheten till service samt att Gotland har en utpräglad säsongsekonomi. Visby har Gotlands största arbetsmarknad och viljan att arbetspendla mer än någon mil är begränsad. Icke desto mindre finns det ett behov av bostäder i flertalet tätorter på ön och av tomtmark för byggande av småhus över hela ön.

Förslag på aktörer

- GotlandsHem
- Privata bostadsbyggare och –förvaltare
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tekniska förvaltningen)

► Lokal samverkan mellan bygden och skolan, attraktionskraft och bostadsbyggande

Beskrivning

Skolan är en viktig del av samhällsutvecklingen på Gotland, men flera skolor har behov av ett utökat elevunderlag. För att nå framgång behöver skola och bygd samverka, och det arbete som kontinuerligt pågår inom ramen för landsbygdsutveckling och bostadsförsörjning behöver förstärkas i ett samarbete med skolorganisationen.

Det finns ett starkt engagemang i Gotlands bygder, hos det lokala näringslivet och lokala utvecklingsaktörer (föreningar och utvecklingsbolag), och en vilja till dialog och samhandling kring bygdens utveckling. Den dialogen mellan Region Gotland och bygderna behöver tas vidare och kraften som finns i lokalsamhällena tas tillvara i strävan mot en än mer levande landsbygd med kvalitativa skolor och ett bostadsutbud som möter efterfrågan. Region Gotland beslutade 2021 om ett pilotprojekt avseende lokal samverkan mellan bygd och skola, attraktionskraft och bostadsförsörjning i områdena Kräklingbo och Stenkyrka med omnejd.

Förslag på aktörer

- GotlandsHem
- Gotländska utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS)
- Privata bostadsbyggare och –förvaltare
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tekniska förvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen)

► Förbättra bostadssituationen för studenter, sammanhållen satsning med förebild från andra studieorter

Beskrivning

De senaste åren har efterfrågan varit särskilt stor på mindre bostäder, delvis till följd av polisens och militärens satsningar på Gotland, men också på grund av att Uppsala universitet Campus Gotland har och kommer att utöka antalet studenter. För studenter, som ofta saknar egen bil för pendling, är god kollektivtrafik och/eller närhet till Campus av största vikt vid val av boendeort.

Förslag på aktörer

- GotlandsHem
- Privata bostadsbyggare och förvaltare
- Region Gotland (Regionstyrelseförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tekniska förvaltningen)
- Studentkåren Rindi
- Uppsala Universitet Campus Gotland

4. Fördjupning – att arbeta med genomförandeprogram

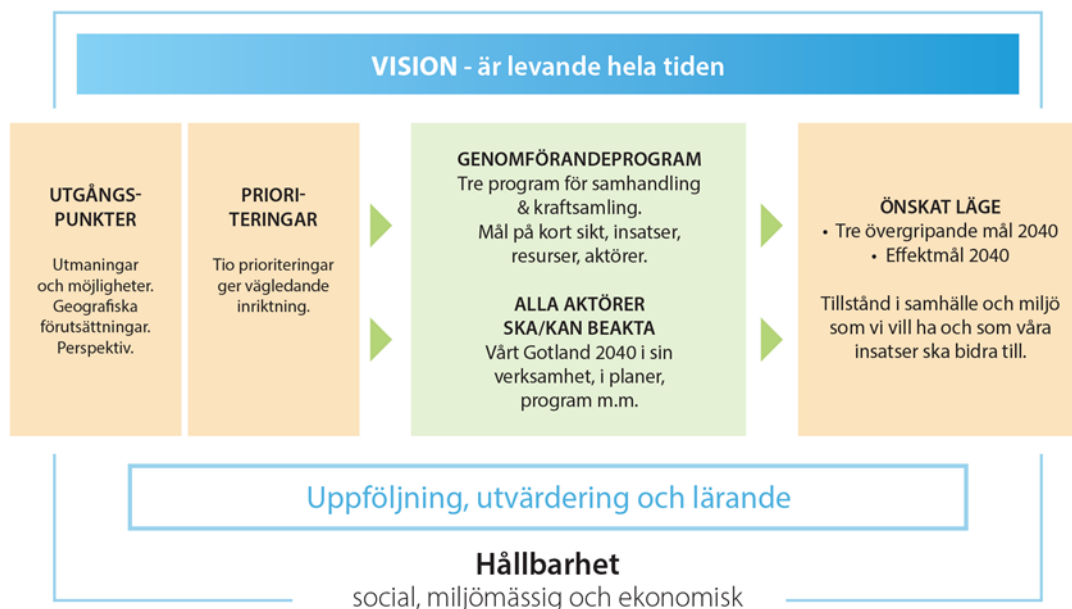
Det är många aktörer som bidrar till Gotlands utveckling. Genomförandeprogrammen visar vad som prioriteras i det gemensamma arbetet till år 2027 för att nå de långsiktiga målen i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040. Syftet är att skapa handlingskraft i frågor där ingen enskild aktör ensam kan stå för genomförandet och där det är särskilt viktigt med koordinering och samhandling.

4.1 Tidsperspektiv för genomförandeprogrammet

Siktet för den första omgången genomförandeprogram är 2027. Samtidigt behöver arbetet vara flexibelt och möjliggöra omprioriteringar vid behov. Därför kan en översyn behövas redan under 2023 (efter valet 2022). Framgent kan en mandatperiod vara en lämplig tidsperiod för genomförandeprogrammen.

4.2 Vårt Gotland 2040 sätter de långsiktiga målen

I Vårt Gotland 2040 – den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Gotland finns de långsiktiga målen för en hållbar regional utveckling på Gotland. Det är i Vårt Gotland 2040 som genomförandeprogrammen tar avstamp. Utgångspunkten för Vårt Gotland 2040 är de samhällsutmaningar Gotland står inför och som alla aktörer gemensamt eller var för sig behöver arbeta med för att möta. För att möta utmaningarna består den regionala utvecklingsstrategin av en vision, tre övergripande mål med effektmål liksom tio prioriteringar som ska vägleda regionalt utvecklingsarbete med fokus på 2040. Läs mer om strategin i sin helhet på www.gotland.se/gotland2040



4.3 Ett samordnat genomförande är en del av det regionala utvecklingsansvaret

Region Gotland har det regionala utvecklingsansvaret. I det ingår att i bred samverkan ta fram en regional utvecklingsstrategi, att samordna insatser för genomförandet av strategin samt att följa upp resultaten av utvecklingsarbetet och utvecklingen i länet. Region Gotland samordnar insatser för genomförande av den regionala utvecklingsstrategin med stöd av tre genomförandeprogram varav detta program är ett av dem.

4.4 Fokus på samhandling för att göra skillnad

Genomförandet av Vårt Gotland 2040 sker på två sätt som ömsesidigt förstärker varandra. Dels genom gemensam kraftsamling i tre genomförandeprogram med olika inriktning: *Klimat, miljö, energi, Näringslivets förutsättningar och innovation och Social välfärd*. Dels genom att gotländska och nationella utvecklingsaktörer, i sin verksamhet och i planer och program som tas fram, beaktar målen för Gotlands långsiktiga utveckling.

Det innebär att genomförandeprogrammen har fokus på samhandling kring prioriterade mål och insatsområden. Det vill säga, den spetsen ska bidra till ett starkt mervärde genom att åstadkomma en förändring som inte varit möjlig utan de val och prioriteringar som genomförs gemensamt mellan aktörerna. Genomförandeprogrammen innehåller inte allt som görs för att röra sig i önskad riktning mot 2040. Utöver det kan olika aktörer i sin egen

verksamhet bidra till att nå målen i Vårt Gotland 2040.



4.5 Hur ska genomförandeprogrammet användas?

Programmet är en gemensam plattform för gotländska och nationella utvecklingsaktörer och innehåller gemensamma uppföljningsbara mål och insatsområden. Det betyder inte att formella ansvarsområden för olika aktörer ska frångås. Varje medverkande aktör sätter också sina egna mål och följer upp det egna arbetet inom ramen för sin styr- och budgetprocess. De olika genomförandeprogrammen är tematiskt indelade, inte målgruppsindelade. Det betyder att alla tre genomförandeprogram riktar sig till myndigheter, akademi, näringsliv, utvecklingsbolag och föreningsliv. Region Gotland samordnar och följer upp genomförandeprogrammen.

Programmet utgör underlag för finansiering och resursallokering. Aktörerna kan, framför allt offentliga, styra sin ordinarie budget i programmets riktning. Region Gotland använder programmet för prioritering och beslut om statliga medel för regionalt utvecklingsarbete. Dessa medel kan användas för att medfinansiera satsningar med privata, nationella och europeiska medel för regional utveckling.

Statliga myndigheter kan ha satsningar inom olika sakområden där medel kan sökas. EU:s struktur- och investeringsfonder är vidare en stor del av finansieringen för regionala utvecklingsinsatser. Det är exempelvis den europeiska socialfonden ESF + (kompetensförsörjning och arbetsmarknad), den europeiska regionala utvecklingsfonden (företagande, forskning och utveckling), landsbygdsprogrammet (landsbygdsutveckling) samt Interreg (gränsöverskridande program mellan olika medlemsländer). Det europeiska ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont Europa, har medel som regioner och lärosäten söker i konkurrens med andra.

4.6 Ett utvecklat hållbarhetsarbete

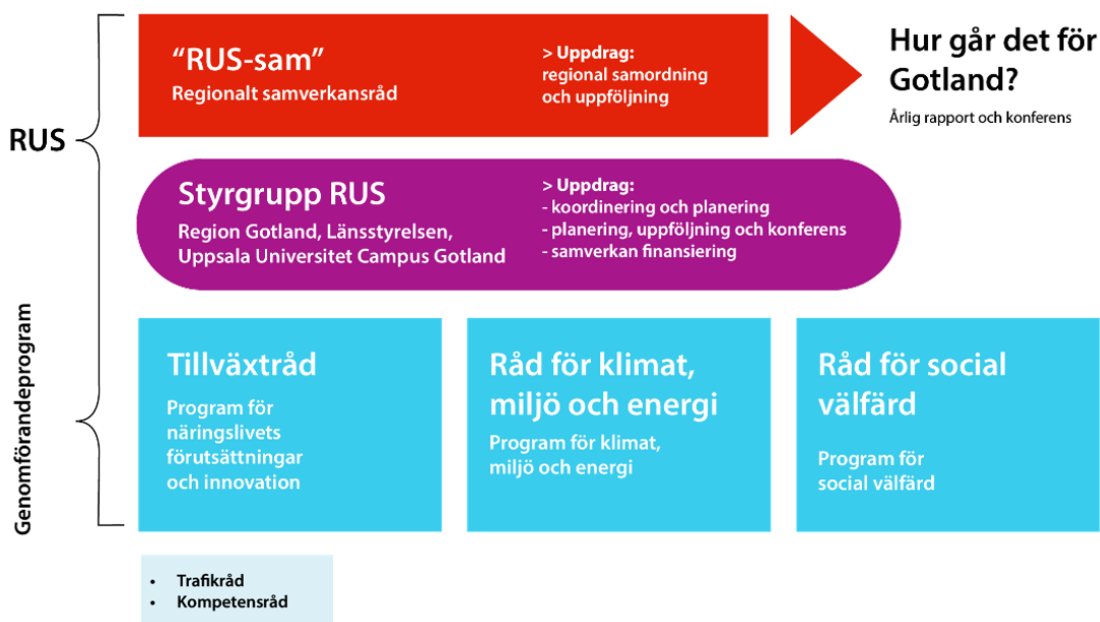
Målen i Vårt Gotland 2040 är mål för en hållbar utveckling på Gotland och integrerar FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030. I Vårt Gotland 2040 beskrivs de genomgående perspektiven för en hållbar utveckling ur ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt

perspektiv. Detta övergripande synsätt ligger till grund för mål och prioriteringar i Vårt Gotland 2040 och tas vidare i genomförandet av strategin. I de insatser som görs inom regionalt utvecklingsarbete, baserat på genomförandeprogrammen, behöver hållbarhetsperspektiven vägas in på ett sätt som ökar takten i den omställning som Vårt Gotland 2040 syftar till. Hållbarhetsarbetet behöver vara en naturlig del av all utveckling, alla insatser, projekt och alla affärsmässiga beslut. Hållbarhetsintegrering är ett verktyg för detta.

4.7 Arbetsformer och uppföljning

Arbetsgrupper, uppdrag, projekt etc. bildas kring insatsområden i genomförandeprogrammet. I flera av insatsområdena finns pågående arbete att bygga på, med särskilda handlingsplaner eller fördjupande strategier, som ges ett tydligare fokus genom målen i genomförandeprogrammet. Inom andra insatsområden kommer handlingsplaner eller liknande eventuellt behöva tas fram, för att underlätta arbetet. Även 2027 ligger en bit bort i tid och aktiviteter per år behöver planeras. Region Gotland har i uppdrag att samordna insatser för genomförande. Det innebär inte att Region Gotland alltid kommer vara den som driver arbetet i respektive insatsområde. Det kan variera mellan insatsområdena och är en fråga att komma överens om.

Det finns ett nära samarbete mellan utvecklingsaktörer på Gotland, en styrka att bygga vidare på. Forum och plattformar för dialog är betydelsefullt i arbetet, för att bygga tillit och en gemensam samverkanskultur. En tydlig struktur för dialog och samhandling kring arbetet inom genomförandeprogrammen behövs för att koordinera arbetet. Till varje genomförandeprogram kopplas ett samverkansråd med tydliga instruktioner kring uppdrag och sammansättning.



En väsentlig del i arbetet med programmet är former för att tillsammans följa upp, analysera och kommunicera det gemensamma resultatet. Region Gotland har i uppdrag att följa upp resultat av regionala utvecklingsinsatser vilket görs genom uppföljning av genomförandeprogrammen. Målen för 2027 följs upp årligen. Till det kommer frågor om vad som har gjorts inom respektive insatsområde och vad det har gett för resultat. Uppföljningen görs av Region Gotland, sker i dialog mellan samverkande aktörer och diskuteras i det samverkansråd som kopplas till programmet. Planering, insatser, uppföljning och analys kring genomförandeprogrammen utgör ett ”årshjul för Gotland” och strukturerar det gemensamma arbetet på väg mot Vårt Gotland 2040.

Region Gotland har också i uppdrag att följa utvecklingen i länet vilket görs genom en årlig uppföljning av samtliga effektmål till 2040. Uppföljningen av såväl genomförandeprogrammens resultat samt av läget i länet presenteras vid en årlig konferens med arbetsnamnet *Hur går det för Gotland?*